

บทสรุปและขอเสนอแนะ

จากการศึกษาพัฒนาการนวนิยายไทยระหว่างพ.ศ. 2475-2500 สรุปได้ว่า สภาพการณ์ของสังคมและการเมืองมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและพัฒนาการของนวนิยายไทยอย่างเด่นชัด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของนวนิยาย ภาวะปั่นป่วนยุ่งเหยิงไร้ระเบียบของสังคมทำให้นักเขียนหันไปมองสภาพสังคมและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น นักเขียนบางส่วนจึงมีจุดมุ่งหมายแน่วแน่ในการเขียนนวนิยายเพื่อสร้างสรรค์อิทธิพลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่า

เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นการสิ้นสุดของยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อุดมการณ์ของคณะราษฎรเรื่องความเสมอภาคอันเป็นอุดมการณ์ที่คณะราษฎรสรุปมาจากกระแสความสำนึกทางสังคมของผู้ได้รับการศึกษาส่วนหนึ่งในขณะนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อนวนิยายด้วย นวนิยายไทยเริ่มหันไปสนใจแนวคิดที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคม แสดงความสำนึกทางมนุษยธรรมต่อผู้ยากไร้ ผู้ที่ถูกกดขี่บางส่วนในสังคม และเสนอแง่มุมของชีวิตที่ไม่ใช่แง่มุมที่งดงาม ดังจะเห็นได้จาก สงครามชีวิต ของ "ศรีบูรพา" และ หญิงคนชั่ว ของ "ก. สุรางคนางค์"

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองยังส่งผลกระทบต่อนวนิยายในอีกลักษณะหนึ่ง ภาพสะท้อนในนวนิยายช่วงนั้นเป็นภาพของกลุ่มคนสองชนชั้นซึ่งมี สถานภาพ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ชนชั้นสูงมีสถานภาพไม่มั่นคงอย่างที่เคยเป็นมา ส่วนความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็ส่งผลกระทบต่อค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงแตกต่างไปจากเดิม ตัวละครฝ่ายหญิงในนวนิยายไม่ใช่กุลสตรีที่เก็บตัวอยู่กับบ้านแต่กลายเป็นหญิงในสังคมสมัยใหม่ ได้รับการศึกษาและรู้จักการเข้าสมาคม นวนิยายของ "คอกไม้สด" 10 เรื่องสะท้อนให้เห็น

สภาพดังกล่าวอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ "คอกไม้สด" ยังเสนอแนะแนวคิดที่ว่าชนชั้นสูงหรือพวกผู้ควรปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลง ส่วน "ศรีบูรพา" เสนอแนวคิดในนวนิยายเรื่อง ข้างหลังภาพ ว่า ผู้ที่อยู่ในกรอบประเพณีของสังคมต่างสมัยไม่สามารถจะเข้าใจกันได้ และจารีตประเพณีของสังคมเก่าก็ไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันอีกต่อไป ความเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองจึงส่งผลกระทบต่อให้นวนิยายไทยพัฒนาไปสู่การเสนอแนวคิดที่มาจากปัญหาความขัดแย้งหรือความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

มาถึงประมาณพ.ศ. 2481 ทิศทางการเมืองไทยเริ่มหันเหไปจากเส้นทางที่นำไปสู่ความไม่ เป็นประชาธิปไตย การกวาดล้างผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลส่งผลกระทบต่อวงการนวนิยายทำให้เกิดนวนิยายที่สะท้อนสภาพบ้านเมืองอันไม่ เป็นประชาธิปไตย พร้อมกันนั้นก็เสนออุดมคติในการแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งนับได้ว่านวนิยายไทยได้พัฒนาจากการแสดงความสำนึกทางมนุษยธรรม เห็นอกเห็นใจผู้ยากไร้และถูกกดขี่มาสู่การเสนออุดมคติในการแก้ไขปัญหาสังคมและ เศรษฐกิจและการเมือง เมืองนิมิตร ของม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ เป็นนวนิยายที่มีบทบาทต่อพัฒนาการในช่วงนี้

ต่อมาพัฒนาการนวนิยายไทยต้องหยุดชะงักเพราะนโยบายรัฐนิยมที่จำกัด เสรีภาพของนักเขียนทั้งด้านการกำหนดมาตรฐานทางศีลธรรม การเปลี่ยนแปลงวิธีการเขียน และการใช้สรรพนาม ฯลฯ ผลกระทบที่มีต่อวงการนวนิยายทำให้ทิศทางการนวนิยายไทยเป็นไปใน 3 ลักษณะคือ ลักษณะหนึ่ง นักเขียนพยายามต่อต้านคัดค้านด้วยการหยุดเขียนหรือเขียนด้วยท่วงทำนองเสียดสีเมื่อพ้นระยะที่อาจเกิดความไม่ปลอดภัยในสวัสดิภาพของนักเขียนไปแล้ว อีกลักษณะหนึ่ง นักเขียนพยายามคัดค้านเนื้อหาให้เข้ากับนโยบายรัฐนิยมด้วยการใช้นาฏกานท์ หรือบางคนเสนออุดมคติที่สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาติไทยไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ ลักษณะที่สามคือ เกิดนักเขียนรุ่นใหม่ที่พยายามแหวกกรอบภาษาที่กำหนดให้ด้วยการใช้สำนวน "สะวิง" เน้นการเล่นภาพพจน์ และยังเสนอแต่นวนิยายชีวิตต่างแดนซึ่งอาจเป็นเพราะต้องการหลีกเลี่ยงการตรวจพิจารณาทางหนึ่งด้วย

แม้นักเขียนจะอยู่ในขอบเขตจำกัด แต่นวนิยายในสมัยรัฐนิยมก็มีพัฒนาการอยู่บ้างคือการหันมาเสนอแนวคิดที่แสดงชีวิตของหญิงซึ่งแหวกกรอบจารีตศีลธรรมประเพณีของสังคม

ทั้งนี้ผู้เขียนพยายามแสดงความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจและให้เหตุผลอันเป็นที่มาของการกระทำดังกล่าว จะเห็นได้จาก พันธิพา ของ "ก.สุรางคนางค์" และ แผ่นดินของเรา ของ "แมอนงค์" ลักษณะเช่นนี้ก็คือความพยายามแหวกกรอบมาตรฐานของศีลธรรมสมัยรัฐนิยมด้วยเหตุผลนั่นเอง

ในระหว่างสงครามโลกซึ่งเกิดขึ้นในสมัยรัฐนิยม สภาวะของสงครามส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมโดยที่ไม่อาจมีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้ เมื่อสงครามสงบ วิถีชีวิตของและสังคมมีสภาพไม่เหมือนเดิม ความฟุ้งเฟ้อไร้ศีลธรรมแพร่กระจายไปทั่ว ผู้คนกองการหาความสุขสบายเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่ใคร่ประสพมา อีกด้านหนึ่งชีวิตที่ไร้คุณค่าระหว่างสงครามทำให้คนบางกลุ่มเริ่มแสวงหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต แนวโน้มของนวนิยายหลักหนีขยายตัวอย่างรวดเร็ว อีกด้านหนึ่งแม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ก็สร้างพัฒนาการให้นวนิยายไทยอย่างเด่นชัด เรวลิติต-บนหลุมฝังศพวาติกัน ของ "ร.จันทิมพะ" สะท้อนชีวิตมนุษย์ที่แปรเปลี่ยนไปหลังสงครามพร้อมกับชี้ให้เห็นความหมายที่แท้จริงของชีวิต

สภาพการณ์ของสังคมที่ไร้ระเบียบ ระบบการเมืองซึ่งปั่นป่วนวุ่นวายด้วยการแก่งแย่งชิงอำนาจส่งผลกระทบต่อนวนิยายไทยเริ่มพัฒนาอย่างเด่นชัดอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่แนวโน้มของนวนิยายส่วนใหญ่เป็นนวนิยายพาณิชย์ และนำผู้อ่านหลักหนีไปจากสภาพสังคมอันไม่เป็นไมเกินที่นาพึงพอใจ นักเขียนนวนิยายส่วนหนึ่งตระหนักถึงความรับผิดชอบของนักเขียนต่อสังคมมากขึ้น เสนอแนวคิด "ศิลปะเพื่อชีวิต" ซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา พัฒนาการที่เด่นชัดของนวนิยายไทยจึงเกิดขึ้นเมื่อนักเขียนเขียนนวนิยายเพื่อชีวิต โดยเริ่มจากการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสังคมไทยและแสดงความปรารถนาที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมนั้น และพัฒนาเป็นการเสนอปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นวนิยายส่งผลกระทบต่อสังคมโดยเสนอว่าประชาชนควร เป็นผู้กำหนดความเปลี่ยนแปลงของสังคมแทนที่จะเป็นเพียงผู้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างที่เคยเป็นมา นักเขียนนวนิยายเพื่อชีวิตที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างพัฒนาการให้นวนิยายไทยคือ "ศรีบูรพา" และ "เสนีย์ เสาวพงศ์"

ในระยะที่นวนิยายเพื่อชีวิตกำลังขยายตัว นวนิยายอื่นๆ ก็เสนอแนวคิดเกี่ยวกับของกับสังคมและการเมืองมากยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่มักเน้นให้เห็นความขัดแย้งในลักษณะต่างๆ เช่น ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำ ความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับลัทธิการเมือง ความขัดแย้งของวิถีการแก้ปัญหาสังคมระหว่างการใช้ความรุนแรงกับสันติวิธี หรือความแตกต่างระหว่างเมืองหลวงกับชนบท บางส่วนวิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจที่ถือเงินเป็นใหญ่ ซึ่งแสดงว่านักเขียนนวนิยายตระหนักถึงความรับผิดชอบโดยรวม จึงเขียนนวนิยายอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์อิทธิพลในทางที่ดีต่อผู้อ่านเพื่อให้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สภาพที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม หรือนักเขียนมุ่งนำเสนอสังคมนั่นเอง

พัฒนาการของนวนิยายไทยต้องชะงักงันลงอีกเมื่อเกิดรัฐประหาร พ.ศ. 2500 เมืองไทยก้าวเข้าสู่ยุคเผด็จการ แนวโน้มนวนิยายหลังจากนั้นเป็นนวนิยายแนวพาฝัน นวนิยายที่เกี่ยวกับสังคมและการเมืองหยุดเติบโตขยายตัว นักเขียนที่เคยเสนอนวนิยายแนวนี้ต้องหยุดเขียน หรือเปลี่ยนแนวการเขียนใหม่เพื่อสวัสดิภาพส่วนตัว บางคนต้องไปพำนักพำนักอยู่ต่างประเทศ สภาพสังคมและการเมืองส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการนวนิยายไทยอย่างชัดเจนอีกวาระหนึ่ง

เส้นทางพัฒนาการนวนิยายไทยเป็นเส้นทางที่คดเคี้ยว บางตอนขรุขระ ชะงักงัน เช่นเดียวกับเส้นทางไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยของไทย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและพัฒนาการของนวนิยายอย่างเด่นชัด ตลอดระยะเวลา 25 ปี นับตั้งแต่พ.ศ. 2475-2500 นวนิยายไทยเติบโตค้ำคานปริมาณเป็นอย่างมาก ส่วนด้านคุณภาพพัฒนาไปค่อนข้างเชื่องช้า อย่างไรก็ตาม นวนิยายที่มีคุณภาพก็มีอยู่บ้าง และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างกระแสธารนวนิยายไทยให้พัฒนามาตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปแล้ว นวนิยายไทยมีพัฒนาการจากนวนิยายแนวพาฝันมาสู่นวนิยายเพื่อชีวิต พัฒนาจากนวนิยาย"เรingers"มาสู่นวนิยาย"เรingers" และพัฒนาจากนวนิยายที่สะท้อนหรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาสู่การมุ่งเสนอนวนิยายเพื่อนำหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แม้ว่าบางระยะพัฒนาการนวนิยายไทยจะ

หยุดชะงัก หรือต้องถูกโหมกระหน่ำจากแนวโน้มของนวนิยายส่วนใหญ่ที่มุ่งให้ความ
 เรียงร้อย แต่ยังคงมีทัศนคติที่ขมอมองเห็นได้ นอกจากนี้การศึกษาดังกล่าวยังทำให้
 สรุปลได้ว่านวนิยายที่มีคุณภาพอาจเกิดขึ้นในท่ามกลางภาวะที่ปั่นป่วนไร้ระเบียบของสังคม
 หรือระยะที่มีการจำกัดเสรีภาพนักเขียน ยิ่งความบีบคั้นและการถูกจำกัดขอบเขต
 มีมากเพียงไร ผลผลิตก็นำให้เกิดนวนิยายที่มีคุณภาพที่มีมากขึ้นเพียงนั้น

การศึกษาพัฒนาการนวนิยายไทยในระหว่าง พ.ศ. 2475-2500 ในที่นี้เป็น
 การศึกษาในแง่แนวคิด พร้อมกันนั้นก็ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม
 ผู้วิจัยหยิบยกเฉพาะนวนิยายที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการนวนิยายไทย โดยชี้ให้เห็นอิทธิพล
 ทางสังคมที่มีต่อนวนิยายไทยเหล่านั้น การศึกษาในเชิงพัฒนาการไม่สามารถกล่าวถึง
 แนวโน้มทั่วไปของนวนิยายได้หมด ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอแนะให้มีการศึกษาค้นคว้านวนิยาย
 ไทยในช่วงดังกล่าวในด้านอื่นๆต่อไป เนื่องจากช่วงระยะนี้นวนิยายไทยเก็บโตค่านปริมาณ
 เป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ศึกษาพัฒนาการนวนิยายไทยเพียงถึง พ.ศ. 2500
 ควรจะได้มีการศึกษาพัฒนาการนวนิยายไทยหลังจากช่วงนี้จนถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็น
 พัฒนาการนวนิยายไทยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย